

Remissvar Dalarnas energi- och klimatstrategi

1) Speglar målen i strategin det som behöver göras i Dalarna på kort och lång sikt? Nej!

”Det är som att EU:s finansministrar träffas, konstaterar att det är en allvarlig euro-kris och bestämmer sig för att träffas igen om 9 år!”
/Johan Rockström efter Durban-mötet

Utsläppen av växthusgaser ökar i Dalarna, Sverige och världen! Den senaste klimatforskningen visar att klimatförändringarna är större än det värsta scenariot i rapporterna från 2007. Det innebär katastrofala följder. Vi måste agera kraftigt – nu!

Ambitionen är alldeles för låg. Målen är alldeles för lågt satta. Nollnettotsläpp av växthusgaser till år 2030 (om 18 år!) är det minsta man kan begära i ett pilotlän för grön utveckling. Föregångare går före och har inte samma låga ambitioner som på riksplanet. Vi kan inte på långa vägar förbruka så mycket energi som vi gör nu, varken till mat, värme eller transporter av varor och människor. Det räcker inte med att byta till förnyelsebara energikällor. Vi behöver samtidigt minska vår energiförbrukning kraftigt. Andemeningen i strategin: vi fortsätter som förut, putsar bara lite på ytan. Men det behövs rejäla nedskärningar på t ex onödiga transporter.

Dokumentets utgångspunkt är fortsatt tro på tillväxtekonomin, att ökad produktion och konsumtion förbättrar våra liv och att teknikutvecklingen kan lösa problemen. Det är dags att ifrågasätta den utgångspunkten. Ständig tillväxt på en begränsad planet fungerar inte. En ekonomisk och ekologisk kris som beror på sinande naturresurser går inte att konsumera sig ur! En miljödriven tillväxt vad är det? Menar vi samma sak när vi använder begreppet.

Våra samhällen kommer med säkerhet att utsättas för större påfrestningar under de kommande 40 åren än någon av oss har upplevt. Ju snabbare vi kan ställa om länet till hållbarhet desto bättre kommer våra medborgare att klara de kommande kriserna.

Billig fossil energi kommer inte att finnas framöver. Hur ser vi då till att vi får fungerande samhällen? De måste se annorlunda ut. Det är genomgripande förändringar som krävs för att vi ska få ett fungerande samhälle där innevånarna kan få sina basbehov tillgodosedda. Matbehov, energiförsörjning och transporter måste kunna fungera när yttre tillförsel kollapsar. Startade vi omställningen i tid eller blir den för smärtsam? Se t ex Bristol som gjort en peak oil-plan.

2) Är de föreslagna åtgärdsområdena de som bör prioriteras i Dalarna eller har ni förslag på andra åtgärdsområden?

Problemet är att förslagen till åtgärder inte står i proportion till problemen. Vi blir frustrerade när vi vet att så mycket mer krävs och att det går så långsamt. Två stora områden där vi tycker att det saknas mycket är transporter och mat.

Transporter

Transporter borde vara en viktig del av energi- och klimatstrategin. Vi anser att den sektorn får alldeles för litet utrymme i dokumentet och att åtgärdsförslagen är alldeles för tunna. Transportmängden måste minska. Planer på nya flygplatser hör inte hemma i en seriös klimat- och energistrategi. Kollektivtrafiken måste utvecklas. Järnväg nämns knappt! Järnväg finns till alla kommuner i Dalarna. Vi har bra förutsättningar för kollektivtrafik med bosättning längs älvdalarna. Med bra regler och god organisation kan kollektivtrafiken redan idag bli mycket bättre.

Transporterna, särskilt lastbilstrafiken, ökar hela tiden. Konsumtionsmönstret i allt större utsträckning göra långa fritidsresor med flyg, är globalt ohållbart. Även inköpsvanorna att handla med bil på externa stormarknader, istället för på gångavstånd, ger stor miljöpåverkan. Ökad koncentration av produktion och lagerhållning, ger starkt ökad medeltransportlängd av oförändrad varumängd. Ett tydligt exempel är mjölk.

Vi måste se till att det går att ta sig fram både för gods och människor på ett mer hållbart sätt. En fungerande kollektivtrafik är nyckeln till ett gott Dalarna att bo och verka i. Vi måste satsa på järnvägen och busstrafiken, bygga system med samåkning, bilpooler m.m. för att få ett smidigt trafiksystem. Antalet bilar måste minska och drivas med el, biogas etc. Vidare måste cykelåkandet stimuleras. Här finns också hälsoaspekter. Det ska t ex vara självklart att cykeln ska kunna följa med på kollektivtrafiken.

En fossiloberoende fordonsflotta år 2030 innebär i princip att alla bilar som säljs de närmaste åren ska drivas av förnyelsebara drivmedel. En bil av t ex 2015 års modell torde rulla även 2030. Var finns strategin för den omställningen i Dalarna?

Mat

De tre stora klimatpåverkande utsläppen från hushållen är ”bilen, biffen och bostaden”. Matstrategi saknas detta dokument. Fossil driven matproduktion ger idag billig mat, men är till stor del producerad i andra länder. När oljan sinar och priset stiger – hur ser vår beredskap ut i Dalarna? Vi är övertygade om att vi måste bli mer självförsörjande. Vår matproduktion är en nyckelfråga och vi måste vara rädda om vår jordbruksmark och se till att den brukas optimalt. Vi måste stödja och utveckla jordbruket och den ekologiska matproduktionen i Dalarna. Det finns en stor potential för egen matproduktion i trädgårdar och i städer. Egenodling, kolonirörelse och annan småskalig matproduktion måste stimuleras. Tillåt växthusbyggen och växthustak i trädgårdar, för ökad egen odling.

Vi saknar en analys av markanvändningen i länet. Vad behöver vi marken till för att klara vår försörjning? Vi behöver en plan för större självförsörjningsgrad när det gäller mat, med t ex inventering av lämplig mark för odling och förvaringsmöjligheter.

Övrigt

Strategin missar helt potentialen i småskalig energiproduktion. Mycket mer solenergi borde gå. Pluss-hus som levererar till elnätet, småskalig vindkraft och solenergi m.m.

Hur ska det ökade bioenergiuttaget gå ihop med utarmningen av den biologiska mångfalden på slagfälten i skogen? Vi behöver bevara och återskapa de ekosystemtjänster som idag är hotade och som vi är beroende av för vår överlevnad.

Naturskyddsföreningen

Dalarna

Omställningen kräver mobilisering/kraftsamling av stora mått. Vi måste börja bygga en ekonomi grundad på lokala förutsättningar och begränsningar. Det lokala samhället har förmåga att kunna lösa de flesta av invånarnas grundläggande behov.

Vi behöver en vision för ett hållbart Dalarna – värt att jobba för! Dagens dokument ger ingen stor motivation till förändring. Hur vill vi att Dalarna, där våra barn och barnbarn ska leva, år 2050 ska se ut? Kanske skulle denna vision visa två möjliga scenarier; ett ljust och ett mörkt. Vi står nämligen inför ett val: ska vi ta till oss fakta och börja förändra livsmönster och samhälle eller ska vi köra på och hoppas att det löser sig?

Konsekvenserna om vi inte gör något måste synliggöras. Vi har mycket att vinna på att fokusera på hälsa, livskvalitet och livsinnehåll framför ökad materiell konsumtion. Vilka önskningar resp. verkliga behov har dalfolket? Prioritera det som är viktigt på riktigt!

3) **Finns det åtgärdsområden som ni kan medverka i? Vad är isåfall ett lämpligt sätt att bedriva det fortsatta arbetet på? Vilka aktörer borde involveras?**

- Vi kan dela med oss vår kunskap om naturen, systemvillkoren, skogar, jordbruk, ekosystemtjänster, biologisk mångfald, klimat, energi, trafikfrågor etc. till att hjälpa andra aktörer att bli mer medvetna.
- Synpunkter och råd om utvecklingen av kollektiv-, gång- och cykeltrafik.
- Folkbildning.
- Livsstilsförändringar. Utveckla ett projekt för klimatpiloter/pirater i hela Dalarna. Se www.medvetnaval.se och www.mora.se/klimatpiloter. Kanske som en utmaning mellan pilotlänen, Skåne och Norrbotten?
- Viktiga aktörer måste vara alla kollektivtrafikoperatörer, inte bara Dalatrafik. Var i strategin finns tågoperatörerna? T ex SJ, Tåg i Bergslagen, Tågkompaniet, timmertågen.

4) **Vilka hinder finns för att genomföra åtgärder och den samhällsförändring som behövs?**

De förändringar vi ser är inte bara orsakade av tekniska och ekonomiska krafter utan ett direkt resultat av vår verklighetsuppfattning, världsbild och våra värderingar. Informationen om vår planets tillstånd kan framkalla rädsla och sorg – något som kan ligga bakom det förnekelsestillstånd som många människor befinner sig i.

Enorma ekonomiska resurser satsas på att få oss att köpa saker vi inte behöver. En värld där alltifrån laxfiléer till plastleksaker skeppas och flygs kors och tvärs över världen är ohållbar. Vi måste lära oss att åter vara medborgare och inte bara kunder!

Vi har byggt fast oss i beteenden som är svåra att ändra på.

Vi har haft en alldeles för svag huvudman för transportfrågorna i länet. Hoppas att Region Dalarna har vilja och kraft att förändra!

Naturskyddsföreningen

Dalarna

5) Förslag till nya och förändrade styrmedel för att få igång arbetet med energiomställning och minskad klimatpåverkan i Dalarna:

Det ekonomiska systemet måste göras om så att miljösmart beteende lönar sig. Lägre skatt på arbete och högre koldioxidskatt. Beskatta de som förstör ekosystemen eller bedriver annan miljöstörande verksamhet, PPP (polluter pay principle).

Planering

- Klimatreglerande och andra ekosystemtjänster ska skyddas och förstärkas i planeringen genom att bevara och stärka vild natur och sammanhängande skogs- och naturområden.
- Vi måste ha en bra framåtsyftande samhällsplanering med hållbarhet som övergripande syfte. Varje land, stad och by måste planera för hur omställningen till ett fossilfritt samhälle ska gå till.
- Plan- och bygglagen ska ändras och ekonomiska styrmedel införs för att gynna en samhällsplanering som minskar transporterna.
- Större anläggningar för handel och andra åtgärder som får regionala effekter måste hanteras i ett regionalt perspektiv genom ökade befogenheter till regionala eller nationella organ.
- Externa köpcentrum ska prövas som miljöstörande verksamhet enligt miljöbalken.
- Många direkt klimatskadliga verksamheter kan behöva förbjudas, andra begränsas.
- För att komma till målet så fort som möjligt anser vi att alla beslut på alla nivåer ska föregås av en EKB, energikonsekvensbeskrivning. Hur olika beslut kan komma att påverka energi- och resursanvändningen. Det behöver inte bara vara beslut om planer eller en ny verksamhet, utan även ändringar av befintlig verksamhet bör föregås av en EKB. Kan beslutet innebära längre transporter andra slags transporter eller ökad energianvändning eller ändrat beteende hos folk? Det kan vara allt från nedläggning av skolor och butiker, flytt av hållplatser, ändrade biljettpriser, skolmåltider, arbetstider etc till stora lokaliseringar och samhällsplanering i stort. Man måste hela tiden ta hänsyn till samhällsnyttan av olika verksamheter. Det som kan framstå som billigare eller effektivare resursutnyttjande för en enskild liten verksamhet, kanske åsamkar samhället och enskilda större utsläpp och mer resursförbrukning. Allt sådant måste noggrant undersökas. I efterhand bör man också ta reda på hur enskilda förändringar påverkat transportarbetet, energieffektiviteten och resursutnyttjandet.

Transporter

- infrastrukturplaner ska bidra till klimatpolitiken genom systematisk samordning av järnväg, lastbil och kombiterminaler, samt utbyggnad och samordning av det nationella och internationella järnvägsnätet.
- satsa kraftigt på utbyggnad och upprustning av det befintliga järnvägsnätet och elektrifiering av samtliga banor.
- Inga avgifter ska få finnas på järnvägen som missgynnar dess konkurrenskraft i förhållande till andra transportslag, t ex banavgifterna.
- Järnvägslinjer och industrispår ska inte läggas ner.
- utvärdera effekterna av avreglering av järnvägen med avseende på klimateffekterna.
- Studera om variabla banavgifter skulle förskjuta godstågstrafiken till nätterna, och därigenom höja den totala dygnskapaciteten särskilt på enkelspåriga linjer.
- Minskad elförbrukning om den nuvarande vanliga prioriteringen att godståg stannar

Naturskyddsföreningen

Dalarna

vid möte med persontåg, gjordes omvänd. Ett godståg kräver normalt cirka tio gånger så mycket energi för återstart.

- Dubbelspår på de viktigare järnvägssträckningarna.
- Återuppbyggnad av industrispår.
- Automatkoppel på godsvagnar.

Se Naturskyddsföreningens rapport ”Rädda järnvägen – den tillhör framtiden!”

- Väganslagen ska styras om till kollektiva system och en storskalig satsning på ett nationellt cykelvägnät som både gynnar pendling och höjer cyklingens status.
- Höj inte hastighetsstandarden på de mest trafikerade vägarna, eftersom bränsleförbrukningen stiger proportionellt mot hastigheten över 80 km/h, och den högre hastighetsstandarden lockar till att välja snabbare omvägar.
- Distansarbete, tele- och videomöten ska uppmuntras för att minska transportbehovet.
- Reseavdragets grund ska göras oberoende av transportslag (avståndsbaserad).

- Inför klimatskatt för inrikesflyget relaterad till dess totala klimateffekt.
- Upphöra med alla subventioner och stöd till flygplatser och flyg.

- Generella koldioxidskatten på fordonsbränsle ska fördubblas inom några år och därefter höjas årligen, både realt och i relation till oljepriset, så att nollutsläpp uppnås år 2030.
- Ta bort fasta avgifter på bilen t ex fordonsskatt, och lägg allt på bensinpriset istället.
- Motoreffektbaserade försäljningsskatter av norsk/dansk nivå.
- Återgå till de kilometerskatter för tung vägtrafik som Sverige hade före EU-inträdet. (Någon miljard tonkilometer av transportarbetet flyttade i samband med denna skatteändring från järnväg och sjöfart till lastbilar.)
- Märkning med ton-kilometer på varor.
- Fler Bra Miljöval-transporter.
- Satsning på spårbunden trafik.
- Satsning på biogasmackar och lokal/regional produktion.
- Starta investeringsfonder för biomobil (sorbitol till bränsleceller), biogas, solceller etc. Det ska vara möjligt att köpa andelar till dessa energislag lika som till vindkraft.
- kommunerna ska verka för att informationen om bilpooler, samåkning, förnybara drivmedel, cykling och miljöbilar m.m. utökas.
- företagens subventioner för de anställdas bilanvändning, p-platser och milersättning ska tas bort.
- Inför riskanalyser varje gång ett företag genomför större förändringar av sitt transportmönster. (Lastbilstrafiken medför ungefär dubbelt så många dödsfall och svåra personskador för omgivningen, som inom arbetslivet som helhet.)

Se bifil kollektivtrafik Dalarna

Energiutvinning

- Varje energislag och produktionsanläggning ska genom skatter eller på annat sätt bära sina fulla miljö-, risk- och avfallskostnader under produktionens hela livskedja.
- Miljökrav för kraftanläggningar och annan energiteknik ska anges i lag för att undvika oacceptabla skador på biologisk mångfald eller farliga föroreningshalter.

Naturskyddsföreningen

Dalarna

- Bidrag till värmeverk att bli kraftvärmeverk och producera el (mer el på vintern bra).
- Användare av fossila bränslen som inte ingår i utsläppshandeln ska betala koldioxidskatt som motsvarar priserna i handelsystemet och att nedsättningsregler för icke-handlande industri, jordbruk m fl generellt sett ska tas bort helt.
- satsning på smarta nät, energilagring.
- nettodebitering av el från småskalig produktion ska införas.
- Satsa på småskalig energiproduktion.
- Skapa storskaliga värmemagasin för varmt sommarytvatten och industrispillvärme.
- ökade resurser ska satsas på forskning och utveckling av solvärme och solenergi
- stöd till framförallt solel, och vid behov till solvärme, för att snabba på marknadsintroduktionen
- att den offentliga sektorn ska vara en föregångare och satsa på solel och solvärme vid renovering och nybyggnation,
- solvärme ska kunna introduceras på fjärrvärmenätet i väsentligt högre grad än idag, särskilt som alternativ till förbränning av osorterat eller dåligt sorterat avfall.

Energianvändning

- Inför vita certifikat för energieffektivisering.
- Boverkets byggregler för nybyggnation av bostäder och lokaler ska skärpas (energianvändning i kWh/m²/år) till 50% av nuvarande krav. År 2020 bör den tillförda energin i nya byggnader vara nära noll.
- utveckla byggregler för renovering som innebär en minskning av energianvändningen (kWh/m²/år) med minst 50%, att tillämpas i renoveringen av miljonprogrammet och hus som byggdes dessförinnan.
- ROT-avdrag, för miljö- och energibesparande åtgärder.
- Energideklarationerna ska skärpas så att åtgärdsförslagen baseras på varje byggnads verkliga förutsättningar efter besiktningar och visar hur byggnadens energianvändning radikalt kan minskas.
- Den offentliga sektorns byggnadsbestånd och verksamhet ska vara föregångare och experimentanläggningar för energieffektivisering, smarta nät och lokal elproduktion.
- Offentlig upphandling, inklusive teknikupphandling ska ställa tydliga krav på låg förbrukning och hög energieffektivitet.
- Endast rörlig elkostnad.
- att timmätning av el snarast ska möjliggöras för att ge incitament till effektivisering och utjämning av effektoppar.
- Rörelsestyrd gatubelysning
- Ekonomisk stimulans vid byggande av passiv/plusshus
- Lån till fastighetsägare för dyra, långsiktiga energismarta lösningar. Betalas tillbaka när de tjänats in.
- Utbildning av energianvändare, hur spara konkret? Kul ny teknik kan sporra.
- Mer Bra Miljöval el.
- Bygg fjärrvärmeledning mellan Borlänge och Falun, kombinerat med utveckling av en bandstad betjänad av ett antal regionaltågshållplatser mellan städerna.

Konsumtion

- REP-avdrag så det bli billigare att reparera än köpa nytt.
- Miljöcertifiering av arrangemang ISO 21012? T ex skid-VM 2015 i Falun.

Livsmedel

- Miljöanpassa EU:s jordbrukspolitik, CAP.
- Utforma EU-stöden så att de gynnar det ekologiska jordbruket. Gårdsstöden kan t ex styras till att stimulera produktion av svenska proteingrödor så att vi slipper sojaimporten.
- Skydda jordbruksmark som riksintresse så att den bebyggs eller ianspråkats för annat ändamål.
- Momsbefrielse för ekologisk mat.
- Återinför miljöskatter på t ex kväve, konstgödsel med återföring av pengarna till miljöåtgärder inom jordbrukssektorn.
- Ändra EU:s upphandlingsregler och Lagen om offentlig upphandling så att större andel av livsmedlen i offentlig sektor kan komma från Dalarna eller åtminstone Sverige.
- Sprid de nya miljöanpassade kostråden.
- Stimulera till andra sätt att vara lantbrukare, kooperativ etc, för att minska bundenheten.
- Inventera mark för odling och jordkällare etc för förvaring.
- Mobilisera för odling i stor och liten skala.

Skogsbruk

Hållbart brukande av skogen. Ta fram metoder för det.

Ulla Magnusson, vice ordf.
Naturskyddsföreningen Dalarna